

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

**LET OP: Je kunt dit examen maken met de 51e druk of met de 52e druk van de atlas.
Schrijf op de eerste regel van je antwoordblad welke druk je gebruikt, de 51e of de 52e.**

*Bij elke vraag is aangegeven welke bron(nen) en atlaskaart(en) nodig zijn voor de beantwoording.
De kaartnummers verwijzen naar de 51e druk, of, als ze tussen haakjes staan, naar de 52e druk van de atlas.*

■ Migratie en Vervoer

Vanaf omstreeks 1965 zijn er veel arbeidsmigranten vanuit de Noord-Afrikaanse landen en Turkije naar West-Europa getrokken. Deze migratie is selectief naar leeftijd.

3p 1 □ A: Tot welke leeftijdsgroep behoorden de meeste arbeidsmigranten die sinds 1965 naar West-Europa zijn getrokken?

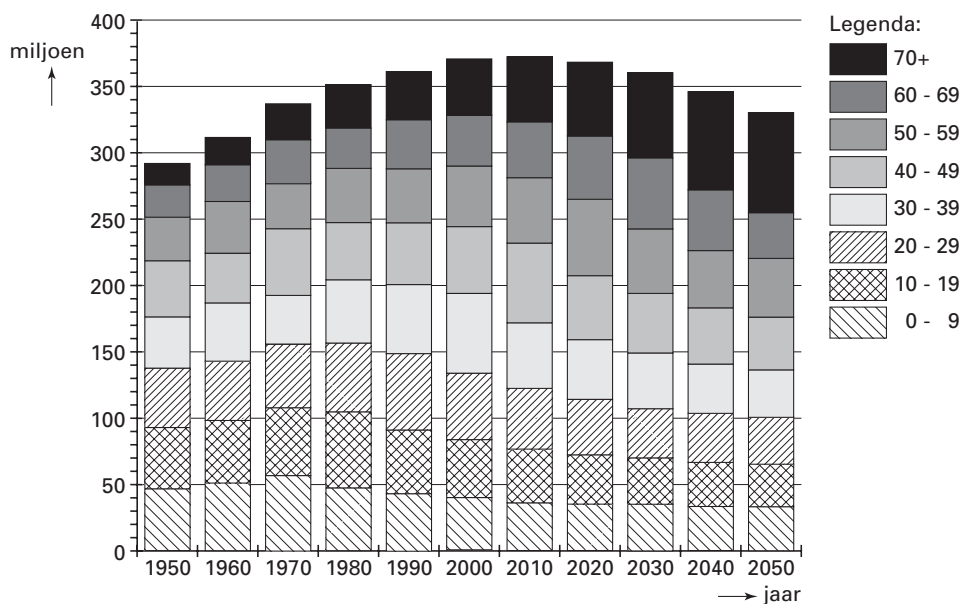
Kies uit:

- 5–20 jaar
- 20–35 jaar
- 35–50 jaar

B: Noem twee redenen waarom, juist in deze leeftijdsgroep, velen naar West-Europa zijn getrokken.

bron 1

Bevolkingsontwikkeling naar leeftijdsklasse in West-Europa, 1950–2050 (2000–2050: prognose)

bron: Mammey, U., *Europa im Fokus internationaler Migration*, Geographische Rundschau, Februar 2001

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

Gebruik bron 1 bij vraag 2.

Bij de vragen 2 tot en met 4 vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar, leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden en beoordeel je een conclusie.

Tot de beroepsbevolking van West-Europa behoort vooral de leeftijdscategorie 20–60 jaar. Je mag veronderstellen dat er een relatie is tussen migratie en de verandering in de leeftijdsopbouw van de bevolking van West-Europa.

Als we aannemen dat de in bron 1 voor de periode na 2000 genoemde cijfers kloppen, dan zou je op basis van deze bron de volgende conclusie kunnen trekken:

'De veranderde leeftijdsopbouw van de bevolking van West-Europa maakt een forse toename van de arbeidsmigratie naar West-Europa in de periode 2010–2020 noodzakelijk.'

- 6p 2 A: Kun je, met behulp van de gegevens uit bron 1, deze conclusie wél of niet trekken? Geef een argument voor je keuze.

De meeste West-Europese regeringen maken zich zorgen over de in bron 1 geschetste ontwikkeling van de leeftijdsopbouw. Zij vinden echter immigratie van jonge arbeidskrachten geen oplossing voor de dreigende problemen op de arbeidsmarkt.

B: Noem twee andere manieren waarop deze dreigende problemen op de arbeidsmarkt ook opgelost zouden kunnen worden.

Zelfs als de West-Europese landen er in slagen de komende jaren hun eigen beroepsbevolking op peil te houden zodat er geen arbeidsmigranten nodig zijn, dan nóg is de verwachting dat er een groot buitenlands migratieoverschot zal zijn naar de landen in West-Europa.

C: Noem twee categorieën buitenlandse migranten die naar West-Europa zullen blijven komen.

---

bron 2

Volgens recente scenarioberekeningen van de Verenigde Naties zouden in de landen van de Europese Unie tussen 1995 en 2050 zo'n 47 miljoen migranten en hun afstammelingen nodig zijn om de afname van de bevolking te compenseren. Er zouden 80 miljoen mensen nodig zijn om de potentiële beroepsbevolking op het peil van 1995 te houden.

vrij naar: Nimwegen, N. van en G. Beets, Nederland immigratieland, in: Demos 8, september 2000

Gebruik bron 2 bij vraag 3.

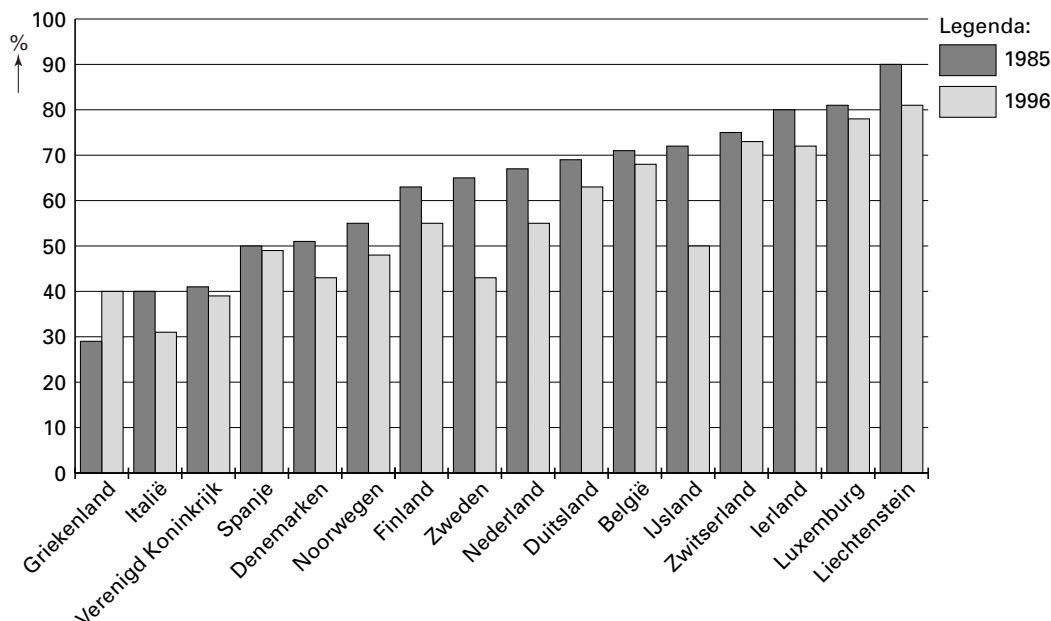
De landen van de Europese Unie zijn niet van plan om voor het op peil houden van de potentiële beroepsbevolking het scenario, zoals geschetst in bron 2, als basis voor het migratiebeleid te nemen.

- 2p 3 Noem één *niet-demografische* reden waarom veel landen van de Europese Unie tegen het scenario van de Verenigde Naties zullen zijn.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

bron 3

Aandeel van de vijf grootste immigrantengroepen, als percentage van de totale buitenlandse bevolking, in 1985 en 1996

bron: Salt, J., e.a., *Patterns and trends in international migration in Western-Europe*, Eurostat, Luxemburg, april 2000

Gebruik bron 3 bij vraag 4.

Tussen 1985 en 1996 laten de gegevens van de in bron 3 genoemde landen (met uitzondering van Griekenland) een bepaalde ontwikkeling zien.

- 3p 4 A: Beschrijf deze ontwikkeling.
B: Noem een categorie immigranten die voor een belangrijk deel heeft bijgedragen aan de bedoelde ontwikkeling.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

bron 4 **Bevolking in gemeenten met 100.000 of meer inwoners, 1 januari 2000**

	1900	1920	1940	1960	1980	2000	1900=100
	x 1000 abs.						index
Almere	–	–	–	–	–	143	–
Amersfoort	19	31	49	70	88	126	661
Amsterdam	511	647	801	870	717	731	143
Apeldoorn	26	46	73	103	138	153	595
Arnhem	57	71	90	124	128	138	243
Breda	26	30	52	107	117	161	615
Dordrecht	38	54	63	82	107	120	312
Ede	15	22	36	56	83	102	669
Eindhoven	5	46	113	166	194	202	4092
Emmen	19	40	49	66	90	106	546
Enschede	24	42	91	124	143	150	614
Groningen	67	89	122	144	161	173	260
Den Haag	206	360	504	606	457	441	214
Haarlem	64	76	140	169	158	148	232
Haarlemmermeer	17	23	33	43	78	111	671
's-Hertogenbosch	31	38	49	71	88	129	423
Leiden	54	61	78	96	103	117	218
Maastricht	34	41	68	90	109	122	357
Nijmegen	43	67	95	130	148	152	356
Rotterdam	319	506	620	730	579	593	186
Tilburg	41	62	97	137	152	193	475
Utrecht	102	138	165	254	237	234	229
Zaanstad	–	–	–	129	136	–	–
Zoetermeer	1	2	5	8	64	110	9064
Zwolle	31	35	43	56	82	106	346

bron: *Werkverband periodieke rapportage bevolkingsvraagstukken, Bevolkingsvraagstukken in Nederland anno 2000*

Gebruik bron 4 bij de vragen 5 tot en met 7.

Bij deze vragen vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar en leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden.

Uit bron 4 blijkt dat Eindhoven en Zoetermeer zeer hoog scoren op de index. Dit is voor een belangrijk deel veroorzaakt door het hoge vestigingsoverschot. Het vestigingsmotief van de migranten die naar Eindhoven trokken, verschilde over het algemeen van de migranten die naar Zoetermeer trokken.

- 2p 5 A: Wat was het belangrijkste motief voor vestiging in Zoetermeer?
B: Wat was het belangrijkste motief voor vestiging in Eindhoven?

- 2p 6 In welke gemeente van bron 4 zal in 2000 de gemiddelde leeftijd het laagst zijn geweest?

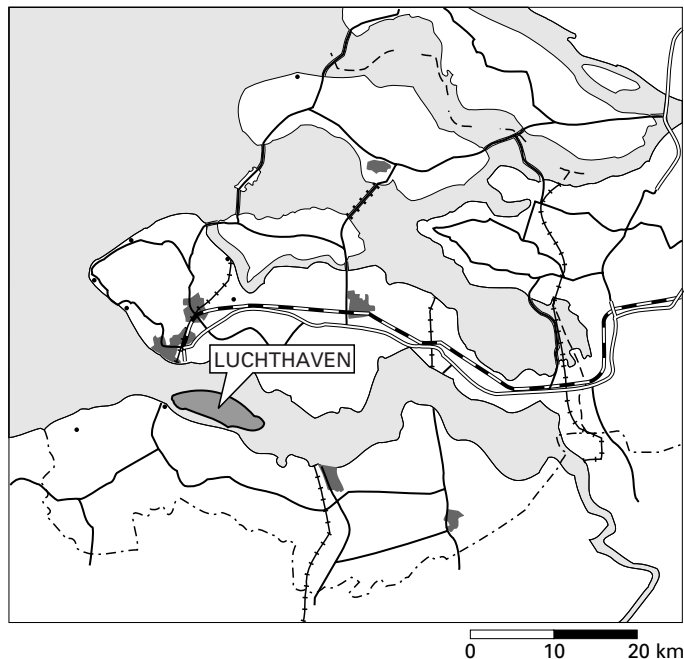
In de periode 1960–1980 trad er in Amsterdam en Rotterdam een versnelling van de vergrijzing op, terwijl er in de periode 1980–2000 juist een tegengestelde ontwikkeling plaatsvond.

- 4p 7 Leg voor beide perioden apart uit, op welke wijze de migratie hierin een rol heeft gespeeld.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

bron 5

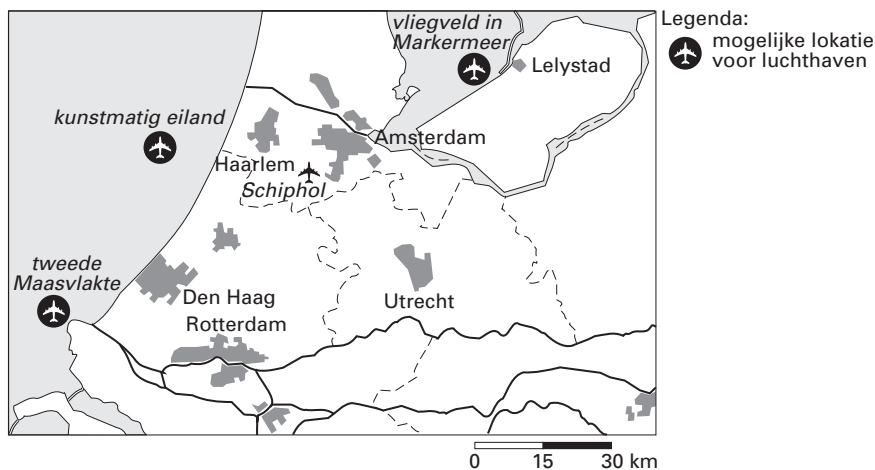
Plan van een groep ondernemers voor een tweede nationale luchthaven in de Westerschelde

bron: Trouw, 19-12-1999

bron 6

Drie mogelijke locaties voor een tweede nationale luchthaven

vrij naar: De Grote Bosatlas, 2001

Gebruik de bronnen 5 en 6 bij de vragen 8 tot en met 11.

Bij deze vragen vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar, leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden, verander je van ruimtelijke schaal en confronteer je dimensies met elkaar.

In december 1999 heeft Schiphol van de regering toestemming gekregen om verder te groeien zolang de luchthaven binnen de grenzen van een nieuwe milieuvergunning blijft. Een drietal locaties waar mogelijk een tweede nationale luchthaven gebouwd kon worden om te dienen als overloop voor Schiphol, zijn (voorlopig?) van de baan. Naast de regering heeft ook een groep ondernemers een plan gemaakt voor een tweede nationale luchthaven, en wel op een locatie in de Westerschelde.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

- Op nationale schaal is, volgens de rijksoverheid, de locatie in de Westerschelde geen geschikte plaats voor een tweede nationale luchthaven.
- 2p 8 Leg uit waarom, uitgaande van de nationale schaal, deze locatie volgens de rijksoverheid, ruimtelijk gezien ongunstig is.

- Veranderen we echter van ruimtelijke schaal dan blijken er ook argumenten te zijn vóór de aanleg van een tweede nationale luchthaven in de Westerschelde.
- 2p 9 Noem een argument vóór de aanleg van een tweede nationale luchthaven in de Westerschelde.

bron 7

Functies van de alternatieve locaties voor een tweede nationale luchthaven

- Afhandeling van de passagiers en vracht via Schiphol
- Overname van een deel van de vracht- en chartervluchten van Schiphol
- Overname van een deel van de transferfunctie van Schiphol

bron: Luchthaven Schiphol 1997 in: Oosterhaven, J., Flevoland Airport beste keus, in: Geografie, jaargang 6, nummer 5, oktober 1997

Gebruik ook bron 7 bij vraag 10.

- 2p 10 A: Welke van de functies, genoemd in bron 7, zou het beste gerealiseerd kunnen worden op de locatie in de Westerschelde?
B: Geef één argument voor je keuze.

bron 8

Kosten/batenanalyse van de doorgroei van Schiphol op alternatieve locaties

	Noordzee	Tweede Maasvlakte	Markermeer
Kostenposten:			
Aanleg vliegveld	zeer hoog	zeer hoog	zeer hoog
Inpoldering	zeer hoog	hoog	hoog
Ontsluiting	zeer hoog	zeer hoog	zeer hoog
Baten:			
Reistijdwinst	hoog	hoog	zeer hoog
vanwege transfers (overstappen)	zeer hoog	gering	zeer hoog

bron: Luchthaven Schiphol 1997 in: Oosterhaven, J., Flevoland Airport beste keus, in: Geografie, jaargang 6, nummer 5, oktober 1997

Gebruik ook bron 8 bij vraag 11.

Om te kunnen bepalen welke locatie het meest geschikt is voor de aanleg van een tweede nationale luchthaven moeten de kosten en baten voor de drie genoemde alternatieve locaties met elkaar vergeleken worden.

Bron 8 geeft een onvolledig beeld van de kosten van de aanleg van een tweede nationale luchthaven op alternatieve locaties. Deze kostenposten hebben namelijk alle betrekking op de economische dimensie.

Er zijn echter ook nog kosten die betrekking hebben op andere dimensies.

- 2p 11 Noem nog twee kostenposten die betrekking hebben op andere dimensies die je in deze kosten/batenanalyse moet betrekken om een beter beeld te krijgen van de mogelijkheden tot de aanleg van een tweede nationale luchthaven.

Gebruik het statistisch overzicht uit de atlas bij de vragen 12 en 13.

Bij deze vragen kies je uit een overmaat aan gegevens, beoordeel je de geschiktheid van gegevens voor een bepaald doel en noem je argumenten voor een bepaalde mening.

In het statistisch overzicht worden bij Europa, in de rubriek verkeer, gegevens over de omvang van het vliegverkeer per Europees land weergegeven.

- 4p 12 Zijn deze gegevens wél of niet geschikt om de noodzaak tot uitbreiding van de Nederlandse luchthavens, bij Schiphol of op één van de drie alternatieve locaties, aan te geven? Noem twee argumenten voor je antwoord.

Toen deskundigen in 1990 werd gevraagd wat de groeikansen voor Schiphol zouden zijn tussen 1990 en 1998, waren de meningen verdeeld. Een groep onderzoekers verwachtte dat Schiphol, gelet op internationale ontwikkelingen, haar positie ten opzichte van andere grote luchthavens zeker zou kunnen handhaven. Anderen verwachtten echter dat, uitgaande van de ongunstige binnenlandse situatie, Schiphol grote problemen zou krijgen om de vierde positie binnen de Europese luchthavens te handhaven.

- 4p 13 A: Zoek met behulp van het statistisch materiaal Europa, in de rubrieken 'algemeen', 'bevolking' en 'economie', twee gegevens die volgens de tweede groep deskundigen de ongunstige binnenlandse situatie voor Schiphol ten opzichte van andere grote West-Europese luchthavens veroorzaken.
B: Leg uit waarom je juist deze twee gegevens hebt gekozen.

bron 9

VEEL VRAAGTEKENS BIJ BUNDELING VERVOERSSTROMEN

Door onze verslaggever ARNHEM – De bundeling van de (inter)nationale vervoersstromen over de A15, zoals deze week voorgesteld door de provincies Gelderland en Overijssel, roept zowel bij de betrokken regio- en gemeentebesturen als bij het bedrijfsleven veel vraagtekens op. De bundeling van het doorgaande

vrachtvervoer tussen de Randstad en Duitsland over de 'trimodale' A15-route (weg, water en spoor) zou andere wegen moeten ontlasten. Vanuit het Knooppunt Arnhem-Nijmegen wordt de bundeling over de 'A15-as' van harte begroet. Andere steden in Gelderland zijn, hoe algemeen en 'ver weg' de plannen nog zijn, veel minder enthousiast.

vrij naar: *Veel vraagtekens bij bundeling vervoersstromen, De Gelderlander, 21-5-1999*

Gebruik bron 9 en de atlaskaarten 32-33 (52e druk: 36-37), 52B (52e druk: 58B) en 55B (52e druk: 61B) bij de vragen 14 en 15.

Bij deze vragen geef je argumenten voor een bepaalde mening.

Uit kaart 55B (52e druk: 61B) blijkt dat er dwars door Midden-Nederland een hoofdverbinding van het goederenvervoer komt te liggen tussen Rotterdam en Arnhem-Nijmegen. De provinciebesturen van Overijssel en Gelderland stellen voor om de (inter)nationale vervoersstromen langs deze hoofdverbinding te laten lopen en in het knooppunt Arnhem-Nijmegen een groot multimodaal transportcentrum te realiseren.

- 2p 14 Geef twee verkeersgeografische argumenten waarom juist deze locatie aan deze as zeer geschikt is voor zo'n multimodaal transportcentrum.

Vanuit het knooppunt Arnhem-Nijmegen is de bundeling langs deze as van harte begroet. Twee andere grote gemeenten in de provincie Gelderland, Apeldoorn en Ede, zijn minder positief over met name de economische gevolgen op de langere termijn. Het zou, volgens de besturen van beide gemeenten, wel eens kunnen leiden tot een bijstelling van het gemeentelijk ruimtelijk beleid.

- 2p 15 Met welke argumentatie kun je tot bovenstaand standpunt komen?

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

Gebruik atlaskaart 53 (52e druk: 59) bij vraag 16.

De provincies Gelderland (en Overijssel) hebben ook een ecologisch argument om de vervoersstromen te bundelen langs de A15-as.

- 1p **16** Welk waardevol landschap zal in de toekomst meer ontzien worden door de bundeling langs de A15-as?

Gebruik de kaarten van pagina 55 (52e druk: 61) van de atlas bij vraag 17.

Bij deze vraag selecteer je een kaart en geef je een argument voor een bepaalde mening.

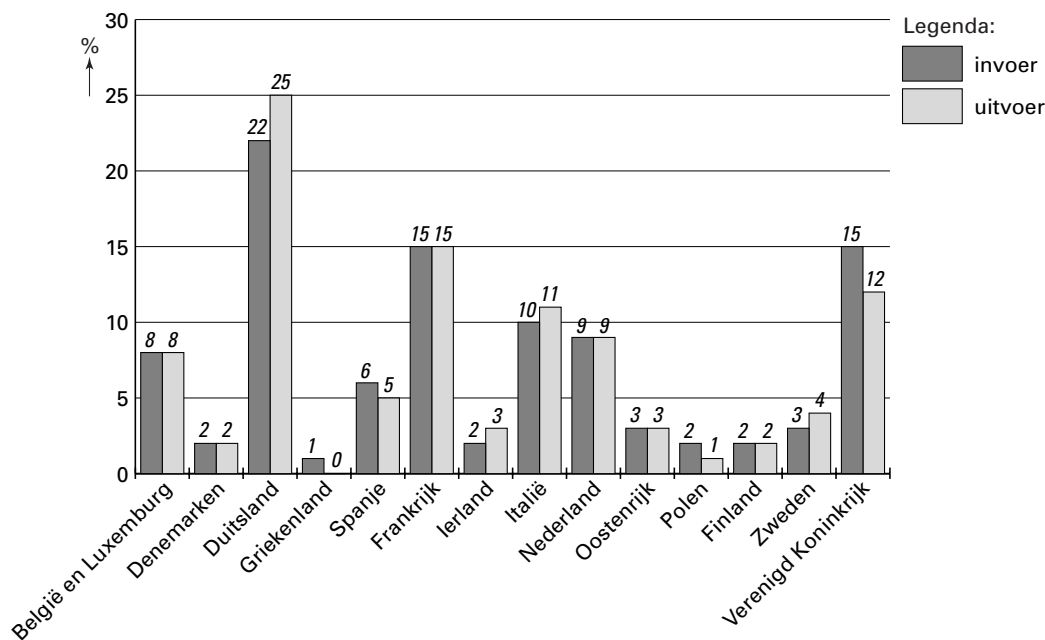
De snelweg A15 moet volgens de plannen van de provincies Gelderland en Overijssel in de toekomst nog doorgetrokken worden en in de buurt van Zevenaar aansluiten op de A12. Volgens de Gelderse Milieufederatie levert bundeling van de vervoersstromen over de A15-as vanuit milieuoogpunt ook nadelen op voor de natuur.

- 2p **17** Kies één van de kaarten op pagina 55 (52e druk: 61) en geef bij dat kaartnummer aan welk nadeel de bundeling van vervoersstromen op de A15-as zal hebben voor de natuur.

Politiek en Ruimte

bron 10

Aandeel van de lidstaten in de handel van de Europese Unie in procenten, 1998

bron: De lidstaten van de Europese Unie: kerncijfers, uitgave 2000, Europese commissie/Eurostat

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

bron 11

Onze EU-handelspartners

Nederlandse invoer	Gedeelte van totale invoer uit EU-landen	Nederlandse uitvoer	Gedeelte van totale uitvoer uit EU-landen
1. Duitsland	32,8%	1. Duitsland	33,4%
2. België (incl. Luxemburg)	17,1%	2. België (incl. Luxemburg)	15,6%
3. Verenigd Koninkrijk	16,6%	3. Frankrijk	13,8%
4. Frankrijk	11,0%	4. Verenigd Koninkrijk	13,8%
5. Italië	5,4%	5. Italië	7,6%
6. Zweden	4,6%	6. Spanje	4,4%
7. Spanje	3,6%	7. Zweden	3,0%
8. Ierland	3,3%	8. Denemarken	1,1%
9. Denemarken	1,8%	9. Oostenrijk	2,0%
10. Finland	1,5%	10. Finland	1,2%
11. Oostenrijk	1,2%	11. Griekenland	1,1%
12. Portugal	0,9%	12. Portugal	1,1%
13. Griekenland	0,2%	13. Ierland	1,0%

bron: CBS, Maandstatistiek Internationale Handel

Gebruik de bronnen 10 en 11, kaart 57G (52e druk: 65G) en andere kaarten uit de atlas bij de vragen 18 tot en met 20.

Bij deze vragen vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar en leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden.

- 4p **18** Volgens bron 10 is het aandeel van Nederland in de handel van de EU relatief hoog.
A: Leg uit waarom je in dit verband mag spreken van „relatief hoog”.
B: Geef een geografische verklaring voor dit relatief hoge aandeel van Nederland in de handel van de EU.

- 3p **19** Uit bron 11 blijkt dat van de landen in de Europese Unie Duitsland verreweg de belangrijkste handelspartner van Nederland is. Voor een deel kan dit verklaard worden door het grote aantal inwoners van Duitsland.
A: Welk EU-land is de belangrijkste handelspartner van Nederland als je een correctie naar inwonertal toepast?
B: Leg uit waarom dit land zo'n belangrijke handelspartner van Nederland is en gebruik in je antwoord het begrip 'intervening opportunity'.

- 2p **20** De handel van Nederland met de meeste andere Europese landen heeft een grotere omvang dan de handel van Nederland met de overige landen van de wereld.
Er is echter nóg een opvallend verschil tussen de handel van Nederland met de Europese landen en die met de rest van de wereld.
Welk opvallend verschil laat kaart 57G (52e druk: 65G) in de atlas zien?

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

bron 12

Zelfvoorzieningsgraad van plantaardige producten 1996/1997

	Zelfvoorzieningsgraad (in %)					
	granen	aardappelen	suiker (op basis wit)	groenten	fruit (vers)	citrusfruit
België/Luxemburg	50,4	145,1	200,4	116,0	48,5	
Denemarken	118,9	92,1	186,0			
Duitsland	120,1	102,0	150,3	42,0	17,7	
Griekenland	81,7	83,6	90,6	111,6	127,9	192,4
Spanje	98,9	91,3	85,7	138,8	125,1	331,9
Frankrijk	205,8	99,0	213,6			
Ierland	98,2	78,9	134,5	73,4	15,4	
Italië	78,5	76,6	99,7	122,7	135,2	103,6
Nederland	25,5	135,7	191,3	255,5	63,1	
Oostenrijk	99,3	94,7	146,4	58,5	59,2	
Portugal	37,1	83,2	1,4	156,3	66,2	84,4
Finland	124,2	97,1	71,6	70,4	8,8	
Zweden	123,9	90,1	109,3	36,1	8,7	
Verenigd Koninkrijk	123,4	89,6	65,4	54,6	15,7	
EU-15	117,5	100,9	129,8			

bron: CBS, Land- en tuinbouwcijfers 2000

Gebruik bron 12 en de atlas bij de vragen 21 tot en met 23.

Bij deze vragen vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar, leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden en trek je een conclusie.

- 3p **21** A: Welke conclusie kun je trekken over de regionale specialisatie van Nederland binnen de Europese Unie voor wat betreft de in bron 12 genoemde landbouwproducten?
B: Onderbouw je conclusie met een gegeven uit bron 12.

- 2p **22** Leg uit dat regionale specialisatie in de landbouw kan leiden tot lagere prijzen voor de Europese consument.

Een flink deel van de Nederlandse groenten wordt geproduceerd door de glastuinbouw in Noord-Limburg.

- 2p **23** Beschrijf aan de hand van een kaart uit de atlas hoe de oppervlakte glastuinbouw zich in dit gebied heeft ontwikkeld in de periode 1987–1992 (52e druk: 1987–1997). Noem hierbij tevens de gebruikte kaart.

Gebruik kaart 68D (52e druk: 78D) bij vraag 24.

Bij deze vraag vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar en leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden.

In de nabije toekomst zijn er nog goede mogelijkheden om in een deel van Duitsland nieuwe markten voor de export van Nederlandse tuinbouwproducten te ontwikkelen.

- 3p **24** Noem aan de hand van kaart 68D (52e druk: 78D) het deel van Duitsland dat hier bedoeld wordt en geef de motivering voor je antwoord.

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

Gebruik bron 13 en de kaarten 61C (52e druk: 69C), 70–71 (52e druk: 80–81), 184C (52e druk: 77F) bij de vragen 25 en 26.

Bij deze vragen vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar, leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden, selecteer je informatie en beoordeel je een conclusie.

bron 13

	Landen	Economie		
		BBP/BNP		
		BBP	BNP	Ontwikkeling BNP
		1998	1998	1990–1998
	per inwoner (EU=100)	euro's per inwoner	jaarlijks % toe- of afname	
1	Albanië	4,2	2.463	2,7
2	België	109,4	20.315	1,6
3	Bosnië-Herzegovina	–	–	–
4	Bulgarije	6,6	4.027	–1,8
5	Denemarken	148,3	20.515	2,7
6	Duitsland	117,0	18.942	0,9
7	Estland	16,7	6.504	–1,4
8	Finland	106,8	17.751	1,8
9	Frankrijk	109,1	18.244	1,2
10	Griekenland	51,7	12.035	1,2
11	Hongarije	21,3	8.456	0,9
12	Ierland	99,6	15.472	6,1
13	IJsland	127,0	21.306	1,5
14	Italië	91,5	17.514	1,0
15	Joegoslavië	–	–	–
16	Kroatië	21,7	5.760	0,5
17	Letland	12,0	4.968	–5,0
18	Litouwen	13,0	5.403	–5,2
19	Luxemburg	201,2	31.565	1,5
20	Macedonië	5,6	3.633	–1,4
21	Malta	45,0	19.695	12,6
22	Moldavië	1,7	1.716	–8,3
23	Nederland	109,3	19.200	2,1
24	Noorwegen	149,1	22.529	3,7
25	Oekraïne	3,9	2.692	–11,4
26	Oostenrijk	117,6	19.905	1,5
27	Polen	18,4	6.487	4,4
28	Portugal	48,0	12.529	2,1
29	Roemenië	7,6	4.792	–0,6
30	Rusland	8,5	5.315	–7,2
31	Slovenië	43,9	21.754	6,7
32	Slowakije	17,0	8.277	1,1
33	Spanje	63,1	13.726	1,7
34	Tsjechië	24,6	10.489	–0,2
35	Turkije	14,1	5.671	2,9
36	Verenigd Koninkrijk	103,3	17.470	2,0
37	Wit-Rusland	9,9	5.430	–3,7
38	Zweden	114,4	17.069	0,6
39	Zwitserland	166,9	23.113	–0,2

bron: De Grote Bosatlas, 52e druk, 2001

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

Volgens sommige politici in Den Haag betaalt Nederland te veel aan de EU en krijgt het te weinig geld terug in verhouding tot andere, wat betreft hun economische ontwikkeling, vergelijkbare landen. Zij verwijzen dan vaak naar het BNP per hoofd van de bevolking in die landen. In hoeverre hebben deze politici gelijk?

Je gaat dit nu onderzoeken aan de hand van schema 1.

- 4p **25** A: Neem schema 1 over op je antwoordblad en noteer daarin het saldo van de bijdragen aan de EU en de ontvangsten van de EU in 1995 van België, Denemarken en Nederland en vervolgens het BNP per inwoner van deze drie landen.
B: Mag je nu, op grond van de gevonden cijfers, de conclusie trekken dat deze klacht terecht is?
Geef een toelichting op je antwoord.

schema 1

	Bedrag netto ontvangen (+) of betaald (-) in 1995 per inwoner	BNP per inwoner
België		
Denemarken		
Nederland		

De verwachting is dat Nederland, evenals enkele andere lidstaten van de EU, ook in de nabije toekomst, een netto betaler aan de Europese Unie zal blijven.

- 4p **26** A: Leg, mede aan de hand van kaart 61C (52e druk: 69C), uit waarom je dit mag verwachten.
B: Welke twee kaarten op de kaartbladen 70–71 (52e druk: 80–81) geven de beste argumenten om je antwoord bij vraag 26A te ondersteunen?

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

havovwo.nl

bron 14

Coropgebieden		Algemeen	
		Werkloosheid jaar 1998 % v.d. beroepsbevolking kaart 54D	Werkloosheid jaar 1998 aantal werklozen (x 1000) kaart 54D
001	Oost-Groningen	7,6	5
002	Delfzijl en omgeving	11,8	2
003	Overig Groningen	8,0	13
004	Noord-Friesland	6,3	8
005	Zuidwest-Friesland	3,9	2
006	Zuidoost-Friesland	4,7	4
007	Noord-Drenthe	3,6	3
008	Zuidoost-Drenthe	5,8	4
009	Zuidwest-Drenthe	5,2	3
010	Noord-Overijssel	2,8	4
011	Zuidwest-Overijssel	4,3	2
012	Twente	4,6	11
013	Veluwe	2,6	7
014	Achterhoek	2,8	5
015	Arnhem/Nijmegen	4,7	15
016	Zuidwest-Gelderland	2,1	2
017	Utrecht	2,9	14
018	Kop van Noord-Holland	3,9	6
019	Alkmaar en omgeving	3,0	3
020	IJmond	2,3	2
021	Agglomeratie Haarlem	3,3	3
022	Zaanstreek	3,1	2
023	Groot-Amsterdam	5,4	29
024	Het Gooi en Vechtstreek	2,3	2
025	Agglomeratie Leiden en Bollenstreek	2,0	4
026	Agglomeratie 's-Gravenhage	5,3	18
027	Delft en Westland	2,4	2
028	Oost-Zuid-Holland	1,9	3
029	Groot-Rijnmond	6,6	38
030	Zuidoost-Zuid-Holland	4,0	7
031	Zeeuwsch-Vlaanderen	–	–
032	Overig Zeeland	2,9	3
033	West-Noord-Brabant	4,3	11
034	Midden-Noord-Brabant	3,0	6
035	Noordoost-Noord-Brabant	3,1	9
036	Zuidoost Noord-Brabant	3,2	10
037	Noord-Limburg	3,1	4
038	Midden-Limburg	3,8	4
039	Zuid-Limburg	4,9	14
040	Flevoland	3,6	5
	Nederland	4,1	287

bron: De Grote Bosatlas, 52e druk, 2001

Eindexamen aardrijkskunde havo 2002-II

bron 15

Volgens de richtlijnen van de Europese Commissie heeft Flevoland een economische ontwikkelingsachterstand. Flevoland krijgt daarom financiële steun. De ontwikkelingsachterstand uit zich in een Bruto Regionaal Product (BRP) per hoofd van de bevolking van minder dan 75% van het Europees gemiddelde. Dit lage BRP per hoofd van de bevolking wordt veroorzaakt door de kloof tussen de interne werkgelegenheid en de aanwezige beroepsbevolking.

vrij naar: Europese Commissie Bureau in Nederland Flevoland en Europa

Gebruik de bronnen 14 en 15 bij vraag 27.

Bij deze vraag vergelijk je verschijnselen en gebieden met elkaar, leg je relaties tussen die verschijnselen en gebieden, selecteer je informatie en beoordeel je een conclusie.

Ook Nederland heeft regio's die financiële steun ontvangen van de EU (zie bron 15). Zo kreeg de provincie Flevoland ook steun. Volgens bron 15 is er in Flevoland een groot verschil tussen de interne werkgelegenheid en de omvang van de daar aanwezige beroepsbevolking. Dat verschil bestaat echter niet alleen uit werklozen.

- 4p **27** □ A: Toon met gegevens uit bron 14 aan of het coropgebied Flevoland, wat betreft de werkloosheid, gunstig of ongunstig afsteekt met de rest van Nederland. Uit bron 15 blijkt dat Flevoland, volgens een zuiver economisch criterium, een achterstand heeft. Maar is er echt een achterstand? Als je Flevoland ziet als deel van een groter arbeidsmarktgebied hoeft er geen achterstand te zijn.
B: Tot welk arbeidsmarktgebied behoort Flevoland?